

at det er dets Fortjeneste, at have skabt en velstaaende Middestand i Landet, dog nu er i den Grad undergraved, at det ikke kan opretholdes, og derfor bør søges fjernet, men at det bør fjernes efterhaanden og fjernes paa den Maade, der efter min Overbevisning er den rette, nemlig ved frivillig Overenskomst mellem de paa Stederne siddende Fæstefamilier og Godseierne. Hvis imidlertid nogle af de Herred Godseiere ikke ville dette, da anser jeg mig ikke berettiget til at foreslaa, at man griber ind med Lovens direkte Tvang for at afbtvinge dem deres Eiendom, men jeg siger: ville I beholde Ederes Fæstegods, nu vel, da have I Intet at beklage Eder over; naar Fæstelovgivningen gjøres gjældende mod Eder og gjøres gjældende saaledes, at den i sin Udvikling følger den Udvikling af Forholdene, som maa siges at være nødvendig, naar Fæstelovgivningens Hensigt overhovedet skal opretholdes. Det lader sig nemlig aldeles ikke benegte, at Fæstelovgivningen, saaledes som den nu er, viser sig ude af Stand til at bærde sin Hensigt, efter at de Støtter ere forsvundne, som vare tilstrækkelige, da den blev givet, nemlig det hele patriarkalske Forhold, og Umuligheden af at kunne gjøre sig sit Gods i nogen oprindelig Grad fordelagtigt undtagen ved at ophjælpe det, ved at grundforbedre det og ved at sørge for, at de Familier, som sad der, bleve nogenlunde velstaaende og dygtige Arbeidere. Disse Støtter ere forsvundne, og hvis altsaa Fæstelovgivningen skal opretholdes for visse Dele af Landet, da skønnede jeg ikke rettere, end at det var nødvendigt, at den maatte udvikles saaledes, at den nogenlunde svarede til Forholdene. Det er dette, jeg har forsøgt igjennem det Lovforslag, jeg har forelagt i det andet Thing. Det var blevet mig klart, at saaledes som Fæstelovgivningen var, da var den en for storhullet Sigte, om jeg saa maa sige, til at kunne fastholde Fæstevæsenets hele Hensigt, saa at der i Lø af den Lovgivning, der bestod, kunde foretages Transaktioner, som Ingen hidtil har kunnet paastaa i det Hele taget vare bifaldsværdige, men som imidlertid vare af den Besslaffenhed, at den bestaaende Lovgivning ikke kunde forhindre dem, uagtet man maatte erkjende, at de strede aldeles imod

Fæstelovgivningens Hensigt. Jeg tror, at den Slags Ting, som man ikke er berettiget til at kalde Misbrug, fordi de, som sagt, finde deres Bemyndelse i bestaaende Mangler ved Lovgivningen, ville befindes at være aldeles umulige efter det Lovforslag, som her foreligger. Det var væsentlig igjennem Benyttelsen af Ombelegsvretten og igjennem den i Praxis antagne og tilbids af Lovgivningen forudsatte Fritagelse for Fæstepligten for Parceller, at disse Transaktioner kunde gjøres; thi der mangler i den bestaaende Lovgivning, ved Siden af Godseiernes Frihed til at omfordele, en Bestemmelse for, hvor stor eller rettere sagt hvor lille en Gaard da maatte blive. Denne Bestemmelse findes, saa vidt jeg skønner, med al tilstrækkelig Klarhed i det første Stykke af Lovforslagets § 1, og det 2det Stykke indeholder kun en Bestemmelse, der gaar ud paa at fastholde de Gaardbrug, der ifølge den tidligere Lovgivning maatte ved Omfordeling være reducerede til en mindre Storværelse end den, man i det Hele taget maatte anse for at være det Mindste, der passede for et Gaardbrug. Naar hertil kommer den Parcellerne paalagte Fæstepligt for Fremtiden, saa tror jeg, at Alt er opnaaet, hvad der overhovedet kunde opnaas; thi, naar det ærede Medlem argumenterede fra, at Godseierne da kun behøvede at udlægge mindre Parceller og lade dem være Huslodder i 10 Aar for derved at unddrage dem for Fæstetvang, saa skal jeg dertil tillade mig at bemærke, at dette vilde være noget saa Uforstandigt, at ikke let noget Menneske, der overhovedet har Begreb om Jord og Penge, kunde falde paa at gjøre den Slags Ting. Det er umuligt i en Lovgivning at værge sig imod alle mulige Tilfælde, naar man ikke tillige maa tage Hensyn til, at det dog er fornuftige og rimelige Mennesker, for hvilke en Lovgivning gives. Der var, som ærede Medlemmer ville erindre, i det oprindelige Lovforslag optaget en Bestemmelse, sigtende i samme Retning som den, jeg her har nævnt; det var den daværende § 3, som gik ud paa at fordrø, at Parcellerne skulle bebygges, hvilket netop var den Garanti, jeg søgte imod den Slags Transaktioner; men saaledes som Lovforslaget nu foreligger, er det Samme opnaaet ad en anden Vej, nemlig